

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nieuwe Atheisterye Van Onse Tyden

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1668

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71466](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71466)

F. VI. 31.

M. 6191.

15
28

23.

NIEUWE
ATHEISTERYE
VAN ONSE TYDEN,
GHESPROTEN UYT DE
KETTERSCHEN DWAELENGHEN,
ENDE OVERTVYGH
UYT HAERE EYGHEN
LEERINGHEN.

Door den Eerw. P. CORNELIUS HAZART
Priester der Societeit I E S V.

*Met den monde belijden sy Gods te kennen,
maer loochenen hem met'er daet.*

Ad Titum, I. v. 16.

† ANTWERPEN,
By Michiel Cnobbaert in S. Peeter, by't Pro-
fessie-huys der Societeit I E S V. 1668.

Met gratie ende Privilegie,

NEUWE
ATHEISTERYE
VAN ONSE TIDEN
GEBORVEN UIT DE
TITELSOOR TWINGEN
LADE OVERVOND
MET HARE BYCHEN
ELLENGEN
In den eerste deelen is de
aan de hand te nemen
van de hand te nemen
van de hand te nemen

VAN WILHELM
WILHELM
WILHELM
WILHELM

3
VOOR-REDEN.

Enghemerck dat alle menschen
 in het besonder / dooz de rechte Re-
 den / ende inghebozen licht der na-
 tuere / in hun eyghen ghemoedt
 overtuyghet worden dat'er een
 Godt is ; soo is het gekeurt dat'er
 op alle verloopcn eeuwen weyni-

ghe sijn gevonden geweest die ganschelijck en niet'er
 herten / en met den monde / de Goddelijckheyt heb-
 ben gheloochent : Niet te min daer sijn op alle tijden
 veele gheweest die de natuerlijcke Reden verstekten
 de / ende dooz hunne grouwelijcke boosheden ver-
 blindt (al-hoe-wel sy in hun ghemoedt niet en loo-
 chenden dat'er een Godt was) wenschten noch-
 tans dat sy niet en mocht wesen / op dat sy gheen
 rechter noch wyker en souden hebben van hunne
 misdaeden / ende alsoo (noyt versaet sijnde dooz het
 boozgaende) den vollen toorn mochten gheuen aen
 het toekomende dooz het uyt-werken van hunne
 dertele lusten. Soodanighe sijn gheweest van de
 welckeden H. David seght. *Psalm. 13 v. 1.* Den dwa-
 sen heeft in sijn herte gheseyt , daer en is gheen Godt ;
 Hier uyt is ghevolght t'ghene den Dreyheit daer
 daetelijck byvoeght / Datse bedorven ende grouwelijck
 gheworden sijn in hunne werken , ende gheen goet en
 hebben ghedaen.

Behalven dese boozgaende / isser noch eenen an-
 deren slach van Godloose ghewonden gheweest / die
 wel met vollen monde leerden dat'er een Godt was /
 maer loochenden (om dat dese dinghen des werelts
 veel te verwozen ende te slecht waeren) dat soo een
 gheluckigh ende uytnemende wesen sich niet de selve
 bemoeptde / oft eenich acht nam op den handel der
 menschen : soodanighe / onder andere / waeren / die
 eer tijdt se yden sy den H. Job. *Cap. 22 v. 14.* Wat weet
 Gode van ons ? de wolcken sijn sijne schuyl-plaetsen , hy
 wandelt

4
wandelt daer ontrent de opperke ghewesten des Hemels,
ende en neemt gheen acht op t'ghene wy doen.

Epndelijck / sijn'd'er andere / naemelijck op onse
ellendighe tijden / te voorszijn ghekomen / de welcke
(ghelijck Paulus seght *ad Titum* 1. v. 16.) Godt met den
monde belijden, maer hem loochenen met'er daer, want
sy schijven hem soodanighe dinghen toe / die noch
met sijn Godlijck wesen, noch met sijne volmaeck-
heden niet en konnen bestaen / over sulcx doen met'er
daet het Godlijck wesen te niet. Dese sijn onse nieu-
opghekomen Sectarisen, de welcke / op den eenen kant
in hunne leer-stucken overtuyghyt sijnde van valsche-
heyt / op den anderen kant de klaer-blijckende waer-
heyt vande Catholijcke Religie niet komende weder-
sprecken / soo sy evert wel hun ghevoelen niet en wil-
den verlaeten / noch het onse omhelsen / hebben ten
lesten gheseyt / dat yeder een in sijne Religie kost salich
worden.

Dit ghebe ick / niet recht / in mijn op-schzift hier
boven / den naeme van Nieuwe Atheisterije, ofte
Godloosheyt / om dies-wil dat dese leere gantsche-
lijck het Godlijck wesen, ende sijne volmaeckheden
te niet doet: want t'en kan niet saemen staen / dat
Godt zy / ende dat hy de menschen stervende in Re-
ligien die teghen malkanderen reghel-recht stryden
ter saelicheyt byenghe. Dat dit onmogelijck is / en
nochtans volght uyt de eyghen leere vande Secta-
risen, sal ick in dit teghenwoordigh schzift gaen be-
wijsen. Ondertusschen wensche ick dat den Vade-
der lichten de verblinde ooghen van onse nieuwe
Atheisten wil openen / op dat sy moeghen sien waer
toe den mensch ten langhen lesten vervalt / wanneer
hy sich af-scheept van de H. Kercke / ende eene Reli-
gie wilt bouwen op sijn eyghen vernuft.

HET EERSTE CAPITTEL.

Wort bewesen uyt de Schriftuere, dat uyt alle natiën eenighe wel sullen saligh worden, maer op conditie datse een, ende het selve gheloof hebben,

Dit Capittel / volghens het opschrift / bestaet in twee deelen. Het eerste, dat uyt alle natiën eenighe hunne salighejdt sullen bekomen: Het tweede, dat dit niet wesen en kan / ten zy datse komen tot een, ende het selve Gheloof. Vese twee deelen bewijse ick uyt de Schriftuere.

Wengaende het eerste deel, dit staet. 1. *Matth. 8. v. 11.* daer Christus seght: Veele sullen komen van den Oosten en Westen, en sullen met Abraham, en Isaac, en Jacob, aensitten in't Coninck-rijcke der hemelen. Dat is te segghen (volghens de bemerkinghe vanden Dordrechtchen Bijbel, *Num. 10.*) Sy sullen komen uyt alle ghewesten des wereldds. 2. *Ioan. 11. v. 52.* Wort gheseyt dat Christus sou sterben niet alleen voor de Ioden, maer op dat hy oock de kinderen Gods, die verstroyt waren, by-een soude vergaderen: t'welck den Dordrechtchen Bijbel *Num. 52.* in deser voeghen verklaert/ dat Christus de uytverkorene uyt alle volcken, doot de gansche werelde verstroyt, soude vergaderen. 3. *Apoc 7. v. 9.* heeft den H. Ioannes in den hemel ghesien / niet alleen veldupsenden uyt alle de gheslachten van Israël, maer oock eene ontelbaere menichte uyt alle natiën, gheslachten, en volcken, en taelen, staende voor den throon Gods, ende vervolgens ghenietende de eeuwighhe salichept.

'Tis dan klaer uyt de Schriftuere dat'er eenighe uyt alle volcken en natiën de eeuwighhe salichept sullen bekomen/ maer niet anders dan met dese conditie / Indien sy komen tot een, ende het selve gheloof. Dit tweede deel bewijse ick mede uyt de Schriftuere. 1 uyt *Marci 16. v. 16.* Hier seght den Heere Christus tot syne Apostelen: Gaet henen in de gheheele werelt, en predickt.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dickt het Evangelium aen alle creaueren, die gheloof sal hebben, ende ghedoopt sal sijn, sal saelich worden.

Merckt dat Christus hier wel belooft de saelicheyde aen alderley soorten van volcken / maer op conditie datse moeten komen tot een Gheloof, t'welck doop eenen Doop alleen, wort bevesticht.

2. Ioan. 10. v. 16. seght Christus: Ick hebbe noch andere schaepen die van deien stal niet en sijn; dese moet ick oock toc-brenghen, ende sy sullen mijn stem hooren, ende het sal worden eenen schaep-stal, ende eenen herder.

Merckt, dat Christus hier spreekt van de Heydenen (ghelijck oock den Dordrechtischen Bijbel hemercht Num. 28.) ende dat hy seght / dat de Heydenen van sijnen stal, dat is (seght den woortsephen Bijbel Num. 31.) van sijne ghemeente niet en sijn / oversulckx dat sy tot eenen schaep-stal, ofte ghemeente moeten toe ghebracht worden om sijne stemme te hooren, ofte om in hem te ghelooven; soo verseyt dan hier Christus om sijne oprechte schaepen te sijn bequaem tot de salicheyt / datse allegaer komen tot eenen schaep-stal, ofte ghemeente, ende het selve gheloof hebben.

3. Ephes. 2. v. 12. 13. seght Paulus tot die van Ephesien die te vooren afgodissen hadden gheweest: Ghy waert in dien tijdt sonder Christo, vervremt van den handel van Iraël, ende vrendelighen van de verbonden der belofte, gheene hope hebbende, en sonder Godt; maer nu, in Christo Jesu, ghy, die certijds verre waert, zijt nu neby-gheworden door het bloede Christi.

Merckt het onderscheyt dat Paulus hier maect tusschen die van Ephesien, wanneer sy noch Heydenen, ende wanneer sy nu Christenen waeren: van den eersten staet seyt hy / dat sy waeren sonder Christo, sonder Godt, sonder hope van de ewighe salicheyt of vande verbonden der belofte; Nu't is seker dat de ghewone die sonder Christo, sonder Godt, en sonder hope sijn / niet salich en konnen worden / soo seght dan hier Paulus dat die van Ephesien, in den staet van het heydenom sijnde / de salicheyt niet bekommen en koften / maer datse der selver bequaem waren geworden nu Christenen sijn.

7
stenen sijnde; waer upt klaerlijck blijkt dat Paulus
vereycht tot de salicheyt datse alle komen tot een /
ende het selve gheloof.

4. Ioan : 3. v. 18. heeft Christus dese heele waerheyt
met weynighe woorden verbadt / segghende : Die in
den Sone Godts niet en gheloof, is alreede veroordeelt.
Waer op den Dordrechtischen Bijbel Num. 32. seggt / dat
soodanich een mensch in hem selven de oorlaecke heeft van
sijne verdoeme nisse.

Hier upt beslypte ick aldus : Soo lanck als de
mensen in hun selven hebben de oorsake van hunne
verdoemenisse / sy en kunnen niet salich worden / t'is
seker (ghelijck den Dordrechtischen Bijbel bekent) dat
alle de ghene die in den sone Godts niet en gelooven /
in hun selven hebben de oorsake van hunne verdoe-
menisse / soo lanck dan alsse in den sone Godts niet
en gelooven en kunnen niet salich worden : voorder
dan is het noodich ter salicheyt / dat Heydenen, Ioden,
Turcken en andere / die metter daet in den Sone Godts
niet en ghelooven / sich tot dit eenigh gheloof bege-
ven om salich te worden.

Dit is dan eene waerheyt / die met klare woorden
utgedrukt staet in de schrifture / dat noch Heydenen,
noch Ioden, noch Turcken, noch soodanighe andere
onghelovighen / niet en kunnen salich worden in
hunne religie / vervolghens is het onwaerachtigh
en valsche dat yeder een in sijne Religie kan salich worden.
Doch nu blijft de questie of yeder een / die in Christum
gheloof / salich kan worden.

HET TWEDE CAPITTEL.

Of yeder een die enckelijck in Christum gheloof,
salich kan worden.

Om dese questie tot den gront upt te voeren / is
het van noode / dat wy te vooren weder segghen
eenighe verdraepde opinien van de Sectarisen, de wele-
ke sy drijven / om dese hunne leere / yeder een kan in
sijn

§
sijn geloof salich worden, te bevestigen / ende te staepelen
Somnighe sijn van ghevoelen dat het ghenoech
is ter salicheyt / nikelijck te ghelooven in Christum :
Het meeste deel vande Sectarisen leert / dat het ghe-
noech is te gelooven de twaelf Artijkelen. Dese twee
opinionen moet ick eerst wederlegghen / eer ick komme
Tot t'principael van de questie /

§. I.

Wort ondersocht of het genoech is ter Salicheyt,
enkelijck te ghelooven in Christum.

Ik segghe dat neen / ende bewijse dat wyt het ghe-
Ine de Sectarisen self nootsaekelijck moeten bekenen
te weten / datter veele in Christum ghelooven / ende in
hooz-rijden gheloof hebben / die nochtans van de
Sectarisen self / ende niet recht / als vuple en ongheloo-
vige kettere verdoemt worden / over sulckx van hun
moeten segghen datse in hun gheloof de salicheyt niet
en konnen / oft en kosten bekomen.

1. De Mahometanen ghelooven hedens - daechs
noch in Christum, maer alleenlijck als wesende eene
grooten Propheet / doch minder als Mahomet.

2. De Eutyrianen gheloofden eertijts in Christum,
maer als bestaende alleenlijck in eene natuere / seg-
ghende / dat sijne godlijcke natuere was verandert
in vleesch / ende dat dit vleesch vande selve natuer siet
en was niet het onse.

3. De Cherintianen gheloofden in Christum, maer
leerden datter onderscheyt was tusschen Christus en
Iesus; want dat Iesus enkelijck mensch was / ghebo-
ren wyt Ioseph ende Maria; en dat Christus den sonen
Godts was / die / in de ghedaente van eene duyve /
als Iesus ghedoopt wiert / in hem quam ghedaelt.

4. De Nestorianen gheloofden in Christum, maer
leerden dat den godlijcken persoon in hem niet de
menschelijcke natuere niet vereenicht en was / sijn
de daer alleen woonachtigh als in haeren tempel.

5. De Arianen ghelooften in Christum, maer hielden staende dat hy / oock naer sijne godlijcke natuere / minder was als sijnen hemelschen vader.

6. De Swenckfeldianen, ende sommighe Herdoopers hande voozgaende eeuwte geloofde in Christum, maer sepden dat hy gheen waerachtigh vleesch aenghenomen hadde upt de V. Maghet.

7. Sommighe Lutheranen van de voorszepde eeuwte geloofden in Christum, maer sepden dat sijn lichaem / eben als sijne godlijckheyt over al teghenwoordich was.

Nu vzaeghe ick van onse nieuwe Atheisten, of dese allegaer hebben konnen salich worden in hun ghesloof / ofte niet ? segghen sy dat jae ? hoe konnen sy dan hun verdoemen als vuple ende ongheleovighe ketters? segghen sy dat neen ? soo moeten sy dan / teghen hun epghen selven / bekennen dat het ter saligheyt niet ghenoech en is enckelijck te ghelooven in Christum, maer dat dit hanght van qualijck / of wel in hem te ghelooven: volghit dan dat weder een / oock die in Christum ghelooft / niet en kan salich worden.

§. 2.

Wort ondersocht of het ghenoech is ter Salicheyt, te ghelooven de twaelf Artykelen.

De Sectarisen segghen dat jae: Dit blijkt

1. upt Lutherus in *tria Symbola*: De twaelf artykelen van de Apostelen, seyt hy / vervatten, als een kort begriip, alle de Artykelen des Christelijcken gheloofs.

2. upt Musculus in *Locis. Tit. de Eccles*: pag. 309. Die sijn vermerelijck, seyt hy / de welke met de twaelf artykelen der Apostelen niet te vreden sijnde, noch andere dinghen willen ghelooft hebben.

3. upt Polanus. *P. 3. Thesum.* pag. 456: De twaelf artykelen der Apostelen, seyt hy / sijn ghenoechsaem ter salicheyt indien sy uytter herten ghelooft worden, en daer en wort niet meer vereyscht om te ghelooven.

25

Dit

Wit is het gheboelen der Lutheraen, met het welcke de Calvinisten oock over-een-komen.

1. Ioannes Calvijn, *Lib. 2. Instit. Cap. 16. §. 8.* In de twaelf artykelen der Apostelen, seyt hy / is het gheheel ende volkomen kort begrijp des gheloofs.

2. Witakerus *Tom. 2. Cap. . 14. Pag. 170.* de ghene, seyt hy / die de twaelf artykelen recht gheloofst, dit gheloof is hem ghenoechsaem ter salicheyt.

3. Perkinus *in Cathol. Reform. Col. 476.* De twaelf artykelen, seyt hy / vervatten alle de leer-stucken vande Religie die nootsaekelijck moeten gheloofst worden.

Hierom normen de heden-daechse Sectarisen, de leer-stucken vande twaelf artykelen / fundamentele, ofte grondighe stucken / en al wat daer byten is / niet fundamentele, ofte niet noodich ter salicheyt.

Hier teghen leeren de Catholijcken heel contrarij te weten / voor eerst, dat er veele stucken moeten gheloofst worden als noodich ter salicheyt die nochtans noch opentlijck, noch bedecktelijck begrepen en sijn in de twaelf Artykelen. Ten tweeden, dat er gheen onderschept ghenaeckt en moet worden tusschen de gheloofs-stucken / als of sommighe fundamentele waren / andere niet fundamentele, maer dat alles wat in de heele H. Schryftuere begrepen staet / moet gheloofst worden als noodich ter salicheyt.

Er ick come tot de bewijzen van dese twee deelen / staet hier noch wel te bemercken / dat de Catholijcken onderschept maecken tusschen gheloofs-stucken die wydruckelijck en in het besonder moeten van een vedere gheloofst worden als noodich ter salicheyt / en tusschen die de welcke hier genoech is te gelooven bedecktelijck of / in het ghemeen, onderwerpende voorziers het verstant aen het ghene de H. Kercke gheloofst: Alsoo moet een Chyisten mensch / om salich te sijn / uyt druckelijck, ende in het besonder gheloooven / 1. dat Godt / ten in sijn wesen, ende by in persoonen is. 2. Dat sijn sone Iesus Christus, Godt ende mensch voor ons heeft gheleeden ende ghestorven is / want van dese leer-stucken hanghen schier alle de reste als wesen de

de twee eerste fundamenten van de Chyftelijke Reli-
gion: Dies niet te min is een Chyften mensch ver-
bonden/ oock te gheloooven in t'ghemeen, ofte oock in
t'besonder (wanneer hy daer van de wetenschap heb-
ben sal/ ofte kan) alles wat in de heele gantsche
schryftuere verbadt wort / ende dat op pene van de
verdoemnisse/ vervolgens als noodich ter salicheyts
maer te leeren (ghelyck de heiden-baechsche Sectarisen
doen) dat'er eenighe fundamentele stucken sijn die al-
leen moeten ghelooft worden om salich te sijn/ andere
die het bystaet te gelooven sonder hinderinghe der
salicheyt/ dat is godloos. Iek komme nu tot de be-
wijfen der questien van my nu daetelyck voor- ghe-
stelt.

§. 3.

Wort bewesen dat het niet ghenoech is tot de
Salicheydt, te gheloooven alleen wat in de
twaelv Artykelen begrepen is.

Voor eerst, De Sectarisen selve houden t'daer voor
dat de geschreue boeckē van het woort Godts/
het eenigh fundament vande heele Religie sijn/ name-
lyck om datse vande eeuwige waerheyt sijn uyt-
ghesproken / ende ons achter-ghelacten als eenen
onsepbaeren reghel van het gheloof/ jae als rechter
van alle verschillen: Du vzaeghe ick oftmen dit
moet gelooven als een fundamenteel stuck noodich ter
salicheyt: seght ghy dat neen/ hoe noemt ghy dan de
geschreuen boecken van het woort Godts het eenigh
fundament van de heele Religie, reghel van het gheloof,
ende rechter vande verschillen? Seght ghy datmen dit
moet gheloooven als een fundamenteel stuck noodich
ter salicheyt? soo en is het dan niet ghenoech tot de
salicheyt te gheloooven alleen t'gene verbadt wort in
de twaelv Artykelen/ want in dese en wort het min-
ste ghewach niet ghemaect noch van het geschre-
ven

ve woort Godts / noch dat dit het eenich fundament van de religie is / ofte den reghel des gheloofs / ofte den rechter van alle verschillen.

Daer en hoven/waer staet in de twaelf artickelen uptghedrukt in hoe vele boecken dat precies het gheschreven woort Godts besaet / ende dat / by exempel / de boecken van den Ecclesiasticus, Sapientia, Machabeen etc. het waere woort Godts niet en sijn? Hoe kan yemant nu weten ende ghelooven dat het gheschreven Woort Godts het fundament van de religie / den rechter van alle verschillen / ende den reghel van het gheloof is (naer den welken een yder sich moet voeghen om oprechtelijck te ghelooven) ten sy dat hy wete / ende gheloove dat dese / ende soo vele boecken het waere Woort Godts sijn / en dan bere niet? dit en staet niet uptghedrukt inde twaelf Artickelen / soo is hier dan noch een fundamenteel stuck van de religie / het welck moet gheloof worden als noodich ter salicheyt / oversulck en is't niet ghenoech tot de salicheyt te ghelooven t'gene alleen inde twaelf Artickelen staet.

Voorders / niemant en kan / noch en mach enige gheschreven boecken aennemen als het waere Woort Godts / noch daer op sijn gheloof bouwen ten sy dat hy te vozen gheloove dat die of dese boecken vande eenwighe waerheyt self uptghesproken sijn / en al watter in staet van Godt gheopenbaert is : maer in de twaelf artickelen en kan men niet vinden / welke / ofte hoe vele boecken precies / van Godt gheopenbaert sijn / of uptghesproken van de eenwighe Waerheyt / volght dan wederom / dat men noch yet anders / als noodich ter salicheyt / moet ghelooven / dan t'gene uptghedrukt staet inde twaelf Artickelen.

2. De Sectarisen houden't daer voor / ende trachten't oock upt de Schriftuer te bewijfen / dat het lesen van de H. S. Schriften aen alle menschen nootsaekelijck is tot de salicheyt : Nu vraghe ick of dit alle menschen moeten ghelooven op pene vande verdoemenisse?

menisse ? seght ghy dat neen ? soo en sijn dan alle menschen niet ghehouden/noch verbonden de schriftuere te lesen als of dit noodich ter salicheyt waere. Seght ghy dan dat dit moet gheloost worden op pene vande verdoemenisse ? soo is dit dan een leer-stuck noodigh ter salicheydt/aenghestien dat hy verdoemt kan worden die du niet en gheloost : maer de twaelf Artijckelen en maecten van dit leer-stuck het minste ghewagh niet ; Siet hier dan wederom een leer-stuck noodich ter salicheydt / t'welck nochtans niet te vinden en is in de twaelf Artijckelen.

3. Ick vzaeghe of alle Christenen niet verbonden en sijn/ op pene van die verdoemenisse / te ghelooven dat Christus den H. Doop inghestelt heeft / ende dat tot afwasschinghe van onse sonden/ofte wel/ghelijck de Sectarisen meppen/tot verzeghelinghe dat wy van onse sonden/door het Bloedt Christi/ghesuybert sijn? seght ghy dat jae ? soo hebt ghy hier dan noch een leer-stuck noodich ter salicheyt / t'welck niet en staet in de twaelf Artijckelen ? Seght ghy dat neen? soo vzaegh ick dan / of ghy dien als een lidmaedt van uwe ghemeente sout aennemen/ende niet verdoemen als ketter / die de instellinghe van den Doop / ende des selfs kracht niet en gheloofde ?

4. Ioannes Calvijn *Lib. 4. Instit. Cap. 17. §. 1.* bekent / dat de kennisse van't Alderh. Sacrament boven maeten nootfaeckelijck is : ende Petrus Martyr *Epist. ad Eccles. Anglican* : seght ? en denckt niet dat de disputen over t'H. Sacrament van minder ghewicht sijn , t'en is niet soo, want dit is een vande voornaemste stucken van de Religie. Hier op maecke ick dit besluyt : t'ghene een van de voornaemste stucken van de Religie is, ende welckers kennisse boven maeten nootfaeckelijck is, moet gheloost worden als noodigh ter salicheyt : maer de kennisse van t'Alderh. Sacrament is boven maeten nootfaeckelijck / (ghelijck Calvijn seght) ende is een vande voornaemste stucken vande Religie (ghelijck Petrus Martyr bekent) Ergo het Alderh. Sacrament is een stuck dat gheloost moet worden als noodigh ter

ter salighejdt; dit stuck en staet niet uptghedrukt in de twaelf Artijkelen/ verholghens is het onwaerachtich dat het ghenoech is ter saelichejt / te ghe-looven t'ghene alleen in de twaelf Artijkelen staet. Dese wepnighe staetjens sullen ghenoech sijn tot o-vertuyginghe van de Sectarisen aengaende de twaelf Artijkelen: Mi gae ick noch voorder / ende bewijse dat het nootsackelijck is / ende dat alle Chystens menschen verbonden sijn op pene van de verdoe-menisse / te gheloooven openlijck, ofte ten minsten be-deckelijck (met onderwerpinghe des verstants an de D. Kercke) al wat inde Schyftuere verbadt wordt.

§. 4.

Wort ondersocht of een Christen mensch, op pene van verdoemenisse, ghehouden is al te ghe-looven wat inde Schriftuer staet.

Ick segghe dat jae / ende bewijse dit
 1. Uyt de Schyftuere. *Iacobi. 2. v. 10.* Wort ghe-zept: wie de heele wet sal onderhouden, ende in een (alleen) struykelen, die is schuldich gheworden aen al-len. Waer op Petrus Martyr seght *Epist. ad Peregrinos in Anglia*: Indien dit plaetse grijpt, seght hy/ in t'onderhou-den van de gheboden, t'is oock waerachtich in t'ghene wy moeten gheloooven. T'is seer wel ghezept; over sulck ghelijck dien / den weleken een ghebodt alleen over-treedt/ plichtich is als of hy alle de gheboden had obertreden / alsoo die maer een stuck alleen / dat in de Schyftuer uptghedrukt staet niet en gheloofst / is even eens als of hy niet van allen gheloofde: Soo is dan alle Chysten mensch gehoude / om niet plichtich te sijn van de verdoemenisse / alles wat in de schyftuere staet te gheloooven als noodich ter saelichejt.
 2. Dit bewijse ick uyt de Reden van den Dordrecht-schen Bijbel op *Iacobi. 2. v. 10. Num. 33. ende 34.* daer hy bewijst

bewijst dat de ghene die een wet alleen overtreedt/
 plichtich aen allen is / want / seyt hy / Die den Wet-
 ghever durft verachten in 'eene, die durft hem
 oock verachten inde andere, ende/ t'is eenen, en den selven
 wet-ghever, die soo wel het een heeft verboden als t'an-
 der. Uyt dese Reden, endesaemen uyt de verklarins-
 ghe van Petrus Martyr, treck ick mijn tweede bewijs
 in deser voeghen: ghelijck het den selven wet-ghever
 is die soo wel de eene wet heeft ghestelt als de ande-
 re/ oversulck die hem in t'eene veracht/ veracht hem
 oock in het ander; alsoo is het de selve eeuwighen
 waerheyt die soo wel het eene heeft uytghesproken
 in de Schyftuer/ als het ander/ vervolgens die eene
 uytspreeke alleen vande eeuwighen waerheyt ver-
 acht / veracht oock alle de reste: maer die eene wet
 alleen overtreedt (ghelijck den H. Iacobus seght) is
 schuldigh aen allen/ alsoo van die eene uytspreeke
 alleen vande eeuwighen waerheyt (ghelijck Petrus
 Martyr dat verklaert) niet en gheloofst/ is even schul-
 dich als of hy niet met allen gheloofde. Ick bevesti-
 ghe dit noch met eene andere Reden aldus: Alle de
 ghene die niet en gheloovent t'ghene van de eeuwighen
 waerheyt uytghesproken ende gheopenbaert is /
 maecten de eeuwighen waerheyt leughenachtich:
 maer al wat inde Schyftuere staet tot t'minste stuck
 toe/ is van de eeuwighen waerheyt uytghesproken
 en gheopenbaert/ Ergo alle de ghene die niet en ghe-
 looven al wat in Schyftuere staet / tot het minste
 stuck toe/ maecten de eeuwighen waerheyt leughen-
 achtich; Nu de eeuwighen waerheyt leughenach-
 tich te maecten / oock in een stuck alleen / verdient
 de verdoemenisse/ soo is dan peder Christen menschy-
 indien hy wilt salich sijn / ende niet vervallen in de
 verdoemenisse/ ghelouwen te ghelouwen al wat inde
 Schyftuere staet tot het minste stuck toe / wel ver-
 staende/ opentlijck, ofte bedeckelijck, in t'besonder, oft
 in het gemeen; opentlijck, hy soo verre hy daer van
 wetenschap heeft / ofte kan hebben; soo niet / ten
 minsten bedeckelijck, dat is/ ghelouwendet'ghene de
 H. Kerke gheloofst.

3. Dit bewijse ick uyt de eygen leere van de Sectarisen.

1. uyt Lutherus in *Cap. 17 matth.* Die eenen artycckel, seyt hy / niet recht en ghelooft, en ghelooft niet recht in de andere, ghelijck Iacobus seght: Die sondicht in een, is plichtigh in allen.

2. uyt Calvyn. in *Ephes: 4. v. 1.* Christus, seyt hy/en kan niet ghedeylt, noch het gheloove ghescheurt worden.

3. uyt Hospinianus. *P. 2. Histor. fol. 124.* Die eenen artycckel alleen, seyt hy/des gheloofs loochent, en is niet min goddeloos als Arius, oft yemant anders van dien slach.

4. Uyt Petrus Martyr *Epist. ad Peregr. in Anglia.* Iacobus, seyt hy/seghe ront uyt, die sondicht in een, is plichtich in allen, indien dit plaetse grijpt in t'onderhouden vande gheboden, t'is oock waerachtigh in t'gheue wy moeten ghelooven.

Uyt dese bekentenisse van de Sectarisen beslypelic wederom dat het niet ghenoech is tot de salicheyt te ghelooven alleen al wat inde twaelf artycckelen staet: want daer sijn menighe stucken in de Schryftuere van Godt uytgesproken en gheopenbaert die nochtans in de twaelf artycckelen niet te vinden en sijn (ghelijck boven bewesen is ende hier naer noch voorder sal blijcken) ende de Sectarisen bekennen hier nu datmen ghehouden is den eenen artycckel des gheloofs soo wel te ghelooven als d'andere om gheene andere reden dan om datse allegaer van Godt gheopenbaert sijn/soo is men dan ghehouden alles te ghelooven wat in de Schryftuere staet oock buyten de twaelf artycckelen/om dat alles van eenen ende den selven Godt/die niet lieghen en kan gheopenbaert is.

HET DERDE CAPITTEL

Wort bewesen dat de Catholijcken ende Sectarisen
in de Leer-stucken van hun gheloof, reghel-
recht teghen malkanderen strijden.

Dese voorgaende fondamenten aldus gelept sijn
de vare ick nu voorder om allenskens te komen
tot den gront vande questie: Soo sal ick hier dan
bewijfen dat de Catholijcken/ende Sectarisen/inde
leer-stucken van hen gheloof / reghel-recht teghen
malkanderen strijden / ende daer naer hier upt die
wettich besluyt maecten/dat een van beyden in hun
gheloof de salicheyt niet en konnen bekomen.

§. 1.

Wort bewesen dat de Catholijcken, ende Sectari-
sen, oock inde twaelf artijckelen des gheloofs,
reghel-recht strijden teghen malkanderen.

Ick hebbe de Sectarisen overtuyghet dat het niet
ghenoech en is tot de salicheyt/enckelijck, en sonder
meer, te gheloooven in Christum, maer dat het noot-
sackelijck moet aankomen op de maniere; op de welcke
men in Christum ghelooft / want andersins de
Eutychianen, Cherinthianen, Nestorianen, Arianen, ende
de andere soodanighe ketters die in Christum ghes-
loofden / souden / in hun gheloof / de salicheyt kon-
nen hebben bekomen / t welck de Sectarisen self niet
en moghen noch en sullen bekennen: Ghenoemen dan
(ghelijck de Sectarisen sonder eenigh fundament wil-
len hebben) dat het ghenoech waere ter salicheyt/te
gheloooven al wat alleen in de twaelf Artijckelen
staet / hier upt en soude nochtans niet volghen dat
beyde/en Catholijcken, ende de heben-daeghsche Secta-
risen,

rifen, in him gheloof / kommen salich worden / aen-
ghesien datse oock in sommige stucken vande twaelf
artpkelen / reghel-recht teghen malkanderen stry-
den.

1. In de twaelf artpkelen staet dat Christus ne-
der-gedaelt is ter hellen. Hier gheloooven de Sectarisen
(ghelijck als blijkt upt hunnen Catechismus, aen de
44. vraghe) dat Christus door sijne onquytsprekelijke
benauwtheyt, smerte, verschrickinghen, en helsche quael,
in sijn gaetsch leven (maer insonderheyt aen 't kruys)
ghelooncken sijnde, my van de helsche benauwtheyt, ende
pijne verlost heeft.

Ter contrarien / de Catholijcken segghen dat dese
leere godloos is / ende houden staende / dat Christus
nae den vleesche ghedoodt sijnde / niet sijnen ghes-
te ofte ziele tot eene plaetse onder de aerde ghedaelt is
om de zielen vande oudt-Vaders daer upt te verlost
sen.

2. In de twaelf Artpkelen wort gheseyt / dat
Christus sit ter rechter handt Godts sijns Vaders. Hier
gheloooven de Sectarisen (ghelijckmen in den Dor-
drechtschen Bijbel kan sien op. Actor. 9. v. 17. Num. 24.)
dat Christus soo sit aen de rechte handt van sijn Va-
der / dat hy noyt naer sijne menschelijcke naturen
op der aerden en is / noch wesen en kan op versche-
den plaetsen.

Ter contrarien / de Catholijcken leeren / dat hy ende
sit aen de rechte handt van sijnen vader / en daer
niet teghenstaende aen de zijde van Paulus gheseten
heeft. Actor. 23. v. 11. ende dat hy op alle plaetsen daer
het H. Sacrament is / oock tegenwoordigh is.

3. In de twaelf Artpkelen staet datmen gheloo-
ven moet eene H. alghemeene Kercke. Hier gheloooven
de Sectarisen (ghelijckmen in hunnen Catechismus kan
sien aen de 54. Vraghe) dat weder Christen menschen
een levendich lidtmaet der Kercke is / ende eeuwig
sal blijven.

Ter contrarien / de Catholijcken gheloooven / dat
oock die een levendich lidtmaet der Kercke is / ende

niet eeuwig soo blijven, maer dat hy verballen kan van het gheloof/ ende oock tot de eeuwighe verdoemisse.

4. In de twaelf Artykelen staet dat er Verrijsenisse des vleesch is; Hier ghelooven de Sectarisen (gheslyck in hunnen Catechismus staet aen de 57. Vraeghe) dat de ziele van een Chyisten mensch/ Nae dit leven van stonden aen tot Christum haer hooft sal opghenomen worden.

Ter contrarien / de Catholijcken ghelooven / dat niet alle de zielen van peber Chyisten mensch van stonden aen nae dit leven / tot Christum opghenomen worden / maer dat sommighe vooz eenen rydt noch moeten ligghen in t'vaghewier.

Hier uyt blijkt den teghen-strijdt die daer is tusschen de Catholijcken, ende Sectarisen, oock in stucken die de twaelf Artykelen raccken. Nu daere ick noch voozders.

§. 2.

Wort bewesen dat de Catholijcken ende Sectarisen reghel-recht teghen malkanderen strijden in vele andere stucken, buyten de twaelf Artykelen.

Ic ende neen, wanneer sy saemen van eenen en de selve saecke gheseyt worden / strijden reghel-recht teghen malkanderen; de Sectarisen segghen jae, de Catholijcken neen, van eenen en de selve saecke / schier in alle stucken van de Religie die noodich ter salicheyt sijn/ soo strijden van de Catholijcken, ende Sectarisen reghel-recht teghen malkanderen schier in alle stucken van de Religie die noodich ter salicheydt sijn.

I. De Sectarisen leeren / Dat den mensch, alleen door een oprecht gheloove in Christum, gherechtveerdicht wort.

soo moet ghy nu Christenen zijnde daghelijck heyligher en heyligher worden.

Ten tweeden seght den selven H. Apostel. 2. *ad Cor. 7. v. 1.* Hebbende dan, alderlieffte, dese belofte, laet ons ons suyveren van alle vleecke des vleeschs ende des gheests, volmakende de heyligh-makinge in de vrees des Heeren.

Hier leert den Apostel dat wy dooz de supberheyt van siel ende van lichaem ons in heyligheyt ende rechtveerdigheyt kunnen volmaken/ ofte daghelijck de selve vermeerderen.

Ten derden seght den H. Apostel 2. *Cor. 9. v. 10.* Hy sal het saet vermenighvuldighen, ende vermeerderen de vruchten ofte struycken van uwe rechtveerdigheyt.

Hier leert den Apostel dat dooz de aelmoessen de goederen vermindert / maer de rechtveerdigheyt vermeerbert wort.

Ten vierden / seght den den H. Joannes *Apo. 22. v. 11.* Die vuyl is dat hy noch vuylder worde, en die rechtveerdigh is dat hy rechtveerdigher worde, en die heyligh is, dat hy heyligher worde. Hier beken den Dordrechtchen Bybel *Num. 29.* dat het woort *heyligh worden*, gheslekt wort teghen het woort *vuyl worden*. Maer niemant wort vuylder dan hy te voer was als dooz quade wercken en uentoe sonden / ergo dit gheslekt sijn de tegen het ander / soo seght Joannes dat men dooz goede wercken kan heyligher ende rechtveerdigher worden.

IV. CAPITTEL.

Wordt bewesen dat het gheloove alleen niet genoeghsaem en is om den mensch rechtveerdigh te maken.

Niemant en twijfelt of het gheloove is noodichsaken om gherechtveerdicht te worden / want dit leert opentlijck den H. Paulus. *Hebr. 11. v. 6.* Sonder 't gheloove, seyt hy / is 't onmoghelijck Gode te behagen.

behaghen, want die tot Godt komt moet ghelooven &c. Dat is klaer ende en heeft gheene andere bewijzen van doen: Maer de questie is of den mensch kan gherechtveerdicht worden dooz het gheloobe alleen sonder de wercken. De Calvinisten segghen dat ja/ de Catholijcken segghen dat neen/ende besefstighen hare leeringhe met klare ende onwederlegghelijke Schysuren.

1. Ghelijck den H. Apostel Paulus seght dat het onmoghelyck is Godt te behaghen sonder gheloof, alsoo seght den Ecclesiasticus 1. v. 28. dat niemant kan gerechtveerdicht worden sonder de vreesse des Heeren.

2. Ghelijck het gheloobe het beginsel is van de rechtveerdigheyt/ alsoo seght den H. David *Psalm. 111. v. 10.* dat de vreesse des Heeren het beginsel der wijsheydt is, waer op den Dordrechtchen Bijbel *Num. 24.* seght: Die de rechte wijsheydt begheert te verkryghen, die moet voor eerst ende voor al Godt vreesen, maer die rechte wijsheydt van de welcke David hier spreekt en is niet anders als een gerechtigh leven/ gelijck David selve ende den Dordrechtchen Bybel *Num. 25.* verklaert/ soo seght dan den H. David dat de vreesse des Heeren het beginsel is van de rechtveerdigheyt.

3. Ghelijck den H. Paulus seght *Galat. 3. v. 11.* dat den rechtveerdighen leeft uyt het gheloove, alsoo seght den Wjfen-man *Prov. 14. v. 27.* dat de vreesse des Heeren de fonteyne des levens is, ja ghelijck den Dordrechtchen Bybel dit verstaet *Num. 71.* Het leven vloeyt uyt de vreesse des Heeren.

4. Ghelijck het geloobe supbert van sonden/soo als men kan lesen *Acor. 13. Rom. 3. Galat. 3.* alsoo van ghelijcken de vreesse des Heeren/ want den Ecclesiasticus seght *Cap. 1. v. 28.* De vreesse des Heeren iaeght de sonde uyt.

Al het selve by-kans seght de Schysure van de hope: 1. *Prov. 28. 25.* Die in den Heere hoopt sal ghenesen worden, te weten/ seght den Dordrechtchen Bybel. *Num. 66.* naer siel ende lichaem 2. *Psalm. 37. v. 5. 6.* Hoopt in den Heere, ende hy sal uwe rechtveerdigheyt doec voortkomen ghelijck een licht. 3. *Rom. 8. v. 24.* Wy sijn in de

woorden/te weten/ dat wy naemaels niet kunnen
 en sullen tot de volheyt Christi, dat is/ tot de eeuwige
 salicheyt/ ten zy dat wy kommen tot de eenicheyt des
 gheloofs. Dit bekent oock opentlijck den Dordrecht-
 schen Bijbel op Galat. 5. v. 20. Num: 77. haer Paulus
 seght/ dat de ketters het Coninck-rijcke Gods niet
 en sullen besitter ofte be-erven/ten zy, seght de Bijbel,
 datse haer van herten bekeeren: Du / de bekeeringhe
 der ketteren en is anders niet dan sich te beghen
 tot de eenicheyt des waeren gheloofs: soo hebben wy
 dan uyt de schriftuere / ende uyt de bekentenisse van
 de Sectarisen self/ dat'er niet meer als een eenich waer-
 re gheloof is in het welck men kan salich worden:
 alsoo is de eerste voor- stellinghe van mijn voorgaende
 argument soo vast gestelt datse de Sectarisen self moe-
 ten toe-stemmen t'en zy datse willen strijden teghen
 klare Schriftuere / ende teghen haer selven. Ick
 komme dan tot de tweede voor- stellinghe, en bewijse
 dat een van beyde/ of de Catholijcken, of de Sectarisen,
 dat eenich/ oprecht / ende waere gheloof niet en heb-
 ben: bewijse dat in deser voeghen:

¶ Is enen gront-reghel der Philosophen, die de
 Reden uytwijst ende niemant en loochent/dat/soo
 wanneer twee teghen-strijdende dinghen van ene ende
 de selve sacke gheseyt worden, niet en kunnen samen waer-
 achtich sijn, maer dat de eene/ ofte de andere nootfae-
 kelijck valsch is.

Maer t'bliekt voor de oogh (gelijck boven bewij-
 sen is) dat de Catholijcken ende Sectarisen, seluer in
 alle hunne leer-stucken des gheloofs teghen-strijden-
 de dinghen segghen van ene en de selve sacke:

Soo en kunnen dan de leer-stucken van beyden
 niet saemen waerachtich sijn / maer de stucken van
 d'een ofte van d'ander moeten nootfaekelijck valsch
 sijn.

Der volghens een van beyden / of de Catholijcken,
 of de Sectarisen en hebbe het eenich ende waere gheloof
 niet: niet het eenich, want ghelooven, die regel-
 recht teghen malkander en strijden / ghelijck die van
 de

de Catholijcken, ende Sectarisen doent / sijn meer vers-
scheyden als wit ende swart / dach ende nacht: Niet
het waere gheloof / want t'ghene valsche is en kan niet
saemen waerachtich sijn / nu is het seker dat nie-
mant kan salich worden dan door het eenich en waere
gheloof / soo is het oock seker dat een van beyden /
of de Catholijcken, of de Sectarisen niet salich konen
worden in hyn gheloof / aenghesten dat een van bey-
den het eenich ende waere gheloof niet en heeft.

Voorders / Alle de ghene / welkers gheloof steunt
op valsche ende onwaerachtighe fundamentele leer-
stukken (ghelijck de Sectarisen die noemen) dwaelen /
ende sijn ketters.

Een van beydens gheloof / of dat van Catholij-
cken, of dat van Sectarisen steunt op valsche ende on-
waerachtighe Fundamentele leer-stukken / (want sy
stryden reghel-recht tegen malkanderen in de twaelf
artijckelen)

Soo moet dan een van beyden dwaelen en ket-
tersch sijn.

Maer alle de ghene die dwaelen en ketters sijn/en
hebben het eenich ende waere gheloof niet / dien vol-
ghens / soo Paulus seght / en sullen het coninck - rijke
Godts niet be-erven: Ergo een van beyden / of de Cat-
holijcken, of de Sectarisen en hebben het eenich ende
waere gheloof niet / oversulcks een van beyden en kan
in sijn gheloove niet salich worden.

Noch voorders: Alle de ghene die niet recht en
ghelooven / niet alleen de stukken die in de twaelf ar-
tijckelen staen / maer oock al wat daer buyten in de
heele schriftuere verbadt wort / en hebben het rechte
ende waere gheloof niet.

Maer een van beyden / of de Catholijcken, of de
Sectarisen en ghelooven niet recht / niet alleen de stuc-
ken die in de twaelf artijckelen staen maer oock me-
nighe stukken die daer buyten in de heele schriftue-
re verbadt worden / want sy stryden hier in teghen
malkanderen ghelijck men hier boven kan sien.

Soo en heeft dan een van beyden hee recht ende
waere

waere gheloof niet; maer niemant kan salich worden dan dooz het rechte en waere gheloof (t'welck niet meer als een eenich kan wesen) Soo en kan dan een van beyden in sijn gheloobe niet salich worden.

Epndelijck/indien de twaelf artijckelen (ghelijck de Sectarisen leeren) de eenighe fondamenten sijn van het Chyristelijck gheloof/ soo vraghe ick / of de vooznoemde twaelf artijckelen van Godt gheopenbaert sijn/ ende vande eeuwighen waerheyt / of dooz haere selven/ of dooz haere Propheten, Apostelen, Evangelisten, uytghesproken sijn / ofte niet? Seght ghy dat neen? soo en konne dan de twaelf artijckelen de fondamenten niet sijn van het Chyristelijcke gheloof/ aengesien dat de fondamenten vande Religie geen en anderen groot konne hebben als allcen de openbaringe ghe Godts / ende de uytspzacke van de eeuwighen waerheyt. Seght ghy dan dat de twaelf artijckelen van Godt gheopenbaert sijn? soo segghe ick dat een van ons beyden in de fondamenten vande Religie moet dwaelen: want t' is onmoghelijck dat Godt/ ofte de eeuwighen waerheyt twee teghen-strijdende dinghen openbaere ten opsichte van eene en de selve sacke; maer de Catholijcken ende Sectarisen leeren in sommighe stucken/die inde twaelf Artijckelen staen / teghen-strijdende dinghen ten opsichte van eene en de selve sacke; soo is dan de leere van een van beyden/ aengaende die stucken / van Godt niet gheopenbaert / noch van de eeuwighen waerheyt uytgesproken: vervolghens een van beyden en heeft de rechte ende waere fondamenten van het geloof niet/ maer die dese niet en heeft / en kan het rechte ende waere geloobe niet hebben/soo en heeft dan een van beyden het rechte ende waere gheloof niet/ oversulces een van beyden en kan in sijn gheloobe niet salich worden.

Tot hier toe heb ick bewesen / ende / mijns oordeels / alle redelijck ende ghesont verstant overtuight dat/ noch Heydenen, noch Ioden, noch Turcken, noch afgoden-dienaers, noch ketteren, noch noch een van beyden

den / of de Catholijcken, of de heden daechsche Sectari-
len, in hun gheloof de salicheyt konnen bekomen /
waer upt blijkt dat het valsch is / dat elck in sijn
gheloof kan salich worden: Nu gae ick bewijfen dat
dit te leeren daerenboven godloos / en Atheisterij is.

HET VYFDE CAPITTEL.

Wort bewefen dat het Atheisterij is te leeren dat
een yeder in sijn ghelooye kan Salich worden.

Mine bewijfen dies-aengaende legge ende
houwe ick op dit volghende fundament.

Alle de ghene / die het goddelijck Wesen / ende
volmaechtheden van dat Wesen, te niere doen / sijn
Atheisten:

Maer alle de ghene die leeren / dat elck in sijn ghe-
loof kan salich worden, doen het Goddelijck Wesen,
ende de volmaechtheden van dit Wesen, te niere:

Ergo / alle de ghene die leeren / dat elck in sijn ghe-
loof kan salich worden, sijn Atheisten.

De eerste voorstellinghe van dit argument / is soo
klaer / datse gheene bewijfen van noode en heeft:

Want die het goddelijck Wesen te niere doet / is
sonder Godt / en die sonder Godt is / is Atheist, soe

sijn het dan Atheisten, die het goddelijck Wesen te
niere doen; dit / segge ick / is soo klaer dat het nie-

mant kan loochenen: Soo komme ick dan tot de
bewijfen van de tweede voorstellinghe, te weten /

dat alle de ghene die leeren, dat elck in sijn gheloof
kan salich worden het goddelijck wesen, en de volmaech-

heden van dit Wesen, te niere doen, dit bewijfe ick
1. upt de Schriftuere, ende upt de Reden: De Schrif-

tuere Rom: 3. v. 4. ende Ioan: 14. v. 16, leert dat
Godt de Waerheyt is / oversulck dat hy niet en kan

lieghen: Dit leert oock de Reden, want sy leert dat
in t' goddelijck Wesen het minste ghebzeck niet en kan

lieghen is een seer groot ghebzeck / soo leert dan
de

de

de Reden dat Godt niet en kan lieghen: Daerens-
 boven teghen sijn eyghen selven stryden / is / ofte
 moet-willicheydt / ofte onverstandich ydt / gheen
 van beyde dese ghebreken en kan in Godt sijn / soo
 en kan dan Godt oock teghen sijn eyghen selven
 niet stryden. Maer ypt die leere / dat elck in sijn
 gheloove kan salich worden, volght nootsaeckelijck /
 dat Godt moet gheloghen / en teghen sijn eyghen
 selven ghestreden hebben / dit en kan in't goddelijck
 Welen niet vallen / soo doense dan het Goddelijck
 Welen te niet / alle de ghene die leeren dat elck in sijn
 gheloove kan salich worden.

Wat Godt soude moeten gheloghen hebben / blijkt
 hier ypt. Gheen gheloof en kan tot de salicheyt
 brengen als het ghene dat de eeuwige Waerheyt
 heeft ypt ghesproken / ofte van Godt gheopenbaert
 en bevesticht is; indien dan de Catholijcken ende Secta-
 risen (om niet te spreken van de Heydenen, Ioden, en
 Turcken) beyde in hun geloof, kommen salich worden
 soo moet dan het gheloove van beyden van Godt
 gheopenbaert sijn / maer het gheloove van een van
 beyden is valsch ende leughenachtich (want daer
 d'ene jaer segghen / daer segghen de andere neen /
 oock inde fondamenten self) soo moet dan Godt by
 een van beyden gheloghen hebben.

Wat Godt teghen sijn eyghen selven sou moeten
 ghestreden hebben / blijkt hier ypt. Het ghene de
 Sectarisen leeren als waerachtigh / wort van de
 Catholijcken gheloochent als valsch / maer sijn
 en konnen beyde in dese leeringhen niet salich
 worden ten yd dat de voorszepde leeringhen van bey-
 den / van de eeuwige Waerheyt yptgesproken
 ende van Godt gheopenbaert sijn / soo heeft dan de
 eeuwige Waerheyt ende Godt / in dese leeringhen
 teghen sijn eyghen selven ghestreden. Te segghen dat
 Godt gheloghen, oft teghen sijn eyghen selven ghestre-
 den heeft / doet het Goddelijck Welen te niet: Ergo
 alle de ghene ypt welckens leeringhe nootsaeckelijck
 volght dat Godt soude gheloghen hebben / of teghen
 sijn

sijn eyghen selven ghestreden, doen het goddelijck wesen te niet / uyt dese leeringhe: Elck kan in sijn ghe- loof salich worden, volghet nootsaeckelijck dat Godt soude gheloghen, of tegen sijn eyghen selven ghestreden hebben; soo doense dan het Goddelijck Wesen te niere / alle de ghene die dese leeringhe staende hou- den.

2. Bewijs. In de schriftuere *Marci 10. v. 8. Psalm 146. v. 5.* en elders / wort gheseyt / dat Godt de Goetheyt, ende de wysheyt, selve is. Dit leert oock de Reden; want die leert dat alle moghelijcke vol- maectheden wesentlijck moeten in Godt sijn / Goetheyt, en Wisheyde sijn twee groote volmaect- heden / soo sijnse dan wesentlijck beyde in Godt: verbolghens is onmoghelijck dat Godt selve dwaelt / om dat hy de eeuwige wijshheit is / ofte dat hy jenant tot dwaelinghen bringhe / om dat hy de eeuwige Goedtheyde is: Maer beyde sou sijn / indien elck in sijn gheloove kost salich worden; de ghe- ne dan die dese leeringhe drijven / moeten segghen dat Godt selve ghedwaelt / ende andere in dwa- linghen ghebrocht heeft; dit is de Goedtheyt ende Wisheyte Godts te niere doen / verbolghens doense het Goddelijck Wesen te niere alle de ghene die leeren / dat elck in sijn gheloove kan salich worden.

Dat Godt self soude moeten ghedwaelt hebben / blijkt hier uyt: Want dat blijft vast ende on- veranderelijck / dat niemant kan salich worden als door dat gheloof / welck Godt selve uytghe- spoken / of gheopenbaert heeft; indien dan soo wel de Catholijcken, als de Sectarisen, elck in hun ghe- loof konne salich worden / soo moet dan nootsaek- lijck Godt het gheloove van beyden uyt ghesproken of gheopenbaert hebben: Maer (ghelijck boven wijt-loopich bewesen is) de leer-stucken des geloofs van een van beyden sijn dwaelinghen / ergo Godt die dese leer-stucken gheopenbaert heeft / heeft in een van beyden ghedwaelt, verbolghens heeft hy oock een van beyden in dwaelinghen ghebrocht / aenghesien dat hy / door

door sijne openbaeringhe / aen een van beyden heeft
doen gheloooven soodanighe leer-stucken / die niet
daer dwaelinghen waeren. Maer het godlijck wesen
en kan gheensmits bestaen indien het kan dwaelen,
ofte yemant anders in dwaelinghen brenghen (want
dit doet twee van sijne voornaeme volmaeckthe-
den / de Goetheyt, ende wijsheyt te niete) oversulck
alle de ghene die leeren / dat elck in sijn gheloove sa-
lich kan worden, doen het goddelijck wesen te niete.

3. Bewijs: Schifteure ende Reden leeren / dat ee-
ne vande wesentlijcke volmaecktheden Godts / is
de Rechtveerdicheyt, vervolgens dat hy het goet
moet loonen / ende straffen het quaet: indien nu soo
wel de Catholijcken, als de Sectarisen, in hun gheloo-
kosten saelich worden / hy soude in een van beyden
het quaet moeten loonen / niet het opperste goet.
Dat bewijse ick: de leer-stucken (ghelijck blijkt
uyt het voorgaende) van een van beyden sijn dwa-
linghen / en de dwaelinghen sijn quaet / soo sijn dan
de leer-stucken van een van beyden quaet / soo en
kan dan Godt aen een van beyden de saelicheyt niet
gheuen / ten sy dat hy het quaet loone niet het opper-
ste goet. Nochtans dit soude hy doen indien soo
wel de Catholijcken, als de Sectarisen in hun gheloo-
de saelicheyt / ofte het opperste goet kosten bekomen /
soo soude Godt dan hier reghel-recht strijden teghen
sijne rechtveerdicheyt: maer dit doet het godlijck we-
sen te niet / Ergo alle de ghene die leeren dat elck in
sijn gheloove kan saelich worden, doen het godlijck we-
sen te niet: Soo is dan epndelijck dit besuyt wet-
tich / ende soo klaer als den middach / ergo die dese
leeringhe bijben / sijn Atheisten.

HET SESDE CAPITTEL.

Wort bewesen met een kort begriip van al het voorgaende dat een van beyden, of de Catholijcken, of de Sectarisen, het waere gheloof niet en hebben, ende wie van beyden dit alleen heeft.

1. **T**is seker dat het niet ghenoech is ter saelic-
hepdt / enckelijck te ghelooven in Christum,
maer dat het moet aenkomen op de maniere / op de
welcke men in Christum ghelooft.

2. Dat het niet ghenoech en is te ghelooven / als
leen wat in de twaelf Artickelen staet / maer dat
men daerenboven ghelooven moet in t'besonder ofte
in t'ghemeen, opentelijck, ofte bedestelijck, al wat in de
heele Schriftnere verbadt wort.

3. **T**is oock soo klaer als het licht vande sonne
dat de Catholijcken ende Sectarisen reghel-recht tes-
ghen malkanderen strijden / ende in de maniere op de
welcke sy in Christum ghelooven / ende in de twaelf
Artickelen / ende in menighe andere stucken / die daer
in niet begrepen en sijn.

4. **T**is seker dat'er niet meer als een eenigh / op-
recht / ende waere gheloof is / van Godt gheopen-
baert / ende alleen bequaem om den mensch saelich te
maecken.

Soo is het dan seker dat een van beyden / of de
Catholijcken of de Sectarisen dit eenich / oprecht / ende
waere gheloof niet en hebben : want / de wijle sy in
soo menighe leer-stucken des gheloofs / reghel-recht
teghen malkanderen strijden / ende d'eene sae seggen /
daer de andere neen segghen / soo volghet het nootsa-
kelijck dat d'een oft d'ander moet dwaelen / ende val-
sche gheloofs-stucken hebben die van Godt niet en
konnen gheopenbaert sijn : maer dwaelinghen en
valsche gheloofs-stucken die van Godt niet gheopen-
baert

baert en sijn / en konnen het eenich / oprecht / ende waere gheloobe niet wesen / soo en hebben dan een van beyden / of de Catholijcken , of de Sectarisen het eenich / oprecht / ende waere gheloof niet / oversulckx hier is nu de questie wie van beyden dat heeft.

Ich segghe. 1. Dat de Catholijcken dit oprecht gheloobe hebben. 2. Dat het niemandt anders en heeft als sy alleen.

Om dese twee deelen goet te maecken / is het niet van noode dat ick bewijse in't besonder / van alle de leer-stucken der Catholijcken, dat se waerachtich sijn / ofte niet de Schyftuer ober-een-komen / ende die van de Sectarisen niet ; want behalven dat de Sectarisen dupsentmael / soo schyftelijck / als mondelinghe / hier in overtuyghet sijn / soo ist dat ick tot mijn vooordeel hebbe de leeringhe vande Sectarisen self / soo dat sy selve niet loochenen en konnen (ten sy dat se teghen hun eppen leeringhe stryden) dat de Catholijcken alken / het waere gheloof hebben ; luyt de leeringhe dan van Sectarisen, trecke ick mijn bewijsen / ende maecte het eerste deel goet / te weten / dat de Catholijcken het oprecht / ende waere gheloof hebben.

1. De Sectarisen leeren dat elck in sijn gheloobe kan saelich worden / ver volghens oock de Catholijcken in't haere / maer niemant en kan saelich worden als dooz het oprecht / ende waere gheloof ; soo leeren dan de Sectarisen selve / dat de Catholijcken het oprecht ende waere gheloof hebben.

2. De Sectarisen leeren dat het oprecht / ende waere gheloof / alleen bestaet in recht te ghelooven de twaelf Artijckelen / nu / indien de Catholijcken in sijn gheloof konnen saelich worden (welck niet gheschieden en kan als dooz het waere gheloof) soo ghelooven sy dan recht de twaelf Artijckelen / oversulckx hebben / volghens de leeringhe vande Sectarisen self / het oprecht ende waere gheloof.

3. Andere Sectarisen leeren / dat het waere gheloof hier alleen in bestaet datmen enkelijck gheloobe in Christum, maer t'is seker dat de Catholijcken enkelijck

lijck ghelooven in Christum, soo is het seker / volghens oock de leeringhe van dese Sectarisen, dat de Catholijcken het waere gheloof hebben.

4. De Calvinisten van Vranckrijk hebben in t'jaer 1631. (ghelijck den Cardinael Richelieu ghetuyght in sijne Concróversien) de Lutheraenen aenghenomen ende herkent vooz hunne broeders als wesende van reender oprecht gheloofe met hun / daer nochtans de Lutheraenen; teghen de leere der Calvinisten, staende houden dat Christi lichaem in t'nachtmael wesentlijck teghenwoordich is / ende eenighe boecken vooz waere Schysmatische aenbeelden die de Calvinisten verworpen / jae / d'z Sacramenten houden daer de Calvinisten maer twee hebben: Nu / aenghesien de Calvinisten bekennen / dat de Lutheraenen, niet teghenstaende dese ende andere stucken die teghen hun scrijben / nochtans het waere gheloof hebben ende het selve vooz goet ende oprecht keltren / soo moeten sy oock het selve van de Catholijcken bekennen / alhoewel sy leeren dat Christi lichaem wesentlijck in't Sacrament teghenwoordich is / dat'er seben W. Sacramenten sijn / dat mede beelden mach eeren / &c. Want indien de Lutheraenen het waere gheloof hebben / niet teghenstaende dat se sommighe / oock ghewichtige / stucken gelooven / scrijvende teghen de Calvinisten, wat reden hand'er wesen dat de Catholijcken mede het waere gheloof niet en souden hebben / alhoewel sy in veele stucken scrijden teghen de Calvinisten, en Lutheraenen, als sy maer recht en ghelooven de twaelf Artykelen / in de welcke alleen (soo de Sectarisen leeren) het oprecht / ende waere gheloof bestaat / maer de Sectarisen moeten bekenen dat de Catholijcken de twaelf Artykelen recht ghelooven / ofte andersints moeten sy loochenen dat eelc in sijn gheloofe kan saligh worden, soo moeten sy dan mede bekenne dat de Catholijcken, eben als de Lutheraenen, het oprecht ende waere gheloof hebben / alhoewel sy in vele stucken / die buyten de twaelf artykelen sijn / teghen hun scrijden.

Da

Uyt de eygghen leeringhe dan / ende bekentenisse
vande Sectarisen self / blijkt opentlijck dat de Catho-
lijcken het waere gheloof hebben. Dit was mijn
eerste deel dat ick bewijfen moest. Ick komme tot
het tweede deel, te weten / dat de Catholijcken alleen,
ende niemant van de Sectarisen dit waere gheloof heb-
ben. Dit bewijse ick wederom uyt de eygghen leering-
ghen / ende bekentenisse vande Sectarisen.

3. De Sectarisen, leerende / dat elck in sijn gheloofe
kan saelich worden, ende niet komende / met desen al-
ghemeenen gront-reghel / de Catholijcken uyt de sae-
lichheyt sluyten / moeten staende houden dat de Ca-
tholijcken alleen het oprecht ende waere gheloofe
hebben / sonder het welke niemant kan saelich
worden: Want aenghesien dat de Catholijcken, ende
Sectarisen in hunne leer-stucken teghen malkanderen
reghel-recht stryden / oock inde twaelf artickelen / soo
moet een van beyden nootsaeckelijck dwaelen / de
Sectarisen en konnen niet segghen dat de Catholijcken
dwaelen / want sy houden dat de Catholijcken in hun
gheloof kunnen saelich worden / soo moeten dan noot-
saeckelijck de Sectarisen dwaelen / want t'is onmo-
ghelijck dat twee leeringhen van eenen de selve
saecke / reghel-recht teghen malkanderen stryden /
saemen waerachtich sijn; volght dan uyt de eygghen
leeringhe vande Sectarisen, dat de Catholijcken alleen
ende niet de Sectarisen het waere gheloof hebben.

Om dit noch meer te bevestighen / voeghe ick
daer by dit kort argument / ghetrocken uyt den
voornaemsten inhoud van dit teghenwoordigh Tra-
ctat, ende redene aldus:

Gheen gheloofen kan oprecht noch waerachtich
sijn / noch tot de salicheydt brenghen / het welke
vooz eenen gront-reghel heeft die het godlijck wesen
te niete doet:

Maer het gheloof vande Sectarisen (gheleijck be-
wisen bewesen is) heeft eenen gront-reghel die het god-
lijck wesen te niete doet: Ergo het gheloof van de
Sectarisen, en kan niet oprecht / noch waerachtich
sijn / noch ter saelicheyt brenghen.

HET SEVENSTE CAPITTEL.

Wort onderfocht of het aen de menschen gheoorloft is yemant te veroordeelen, of te veroedemen om sijn gheloof.

Ick segghe dat jae / ende bewijse dit

1. Dyt de Reden ghesondeert op de Schrifteen / in deser voeghen: Soo wanneer eenighen rechter een rechtveerdich vonnis ghestreken heeft / ris aen een ander gheoorloft dat selve vonnis t'herhaelen / oft uyt te spreken: maer Christus, ende sijne Apostelen / hebben alreede het vonnis ghestreken teghen de ghene die niet en ghelooven / ofte een valsch gheloof hebben / soo ist dan aen een ander gheoorloft dat vonnis t'herhaelen / oft uyt te spreken.

Joan. 3. v. 18. seght Christus: die niet en ghelooft, is alreede veroordeelt.

Galat. 1. v. 20. 21. strijckt Paulus het vonnis oeder de Kenners dat sy het Coninck-rijcke Gods niet en sullen becrven.

Wat reden is er nu / waarom de Catholijcken dit vonnis van Christus, en Paulus niet en troeghen herhaelen oft uyt spreken oeder de Sectarisen, aenighesten dat sy door huine eyghen leeringhen ende bekentnisse hier vozen overtuyghet sijn / dat sy het waere / dat is / het saelichmaeckende gheloof niet en hebben?

2. Ick bewijse dit voorder uyt de bemerckinghe van den Dordrechtchen Bijbel op *Matth. 7. v. 1. Num: 1.* daer hy seght / dat yemant oprechtelijck oordeelt, die niet lichtveerdelijck, noch verkeerdelijck, ofte uyt haet, ofte nijdicheyt, ofte ongegront achter-dencken, maer uyt oprechte kennisse der saecken, vonnisse strijckt.

Hier uyt beslupte ick alsoo: maer de Catholijcken wanneer sy de Sectarisen veroordeelen / en vonnissen

niet

niet lichtveerdelyck, noch verkeerdelyck, noch uyt haer, noch nijdicheyt, noch ongheront achterdencken, maer uyt oprechte kennisse der saecke: Soo vormissen sy dan oprechtelyck / ofte rechtveerdelyck: Ende soo een oprecht ende rechtveerdich oordeel altyt gheoorloft is / soo ist dan aen de Catholijcken gheoorloft de Sectarisen te veroordeelen datse het waer gheloof niet en hebben / ende vervolgens / met Pauwels, te segghen datse hier Coninck-rijck Godts niet en sullen be-erven.

Doch / dat de Catholijcken dit vormisse strjcken niet lichtveerdelyck, noch verkeerdelyck etc. maer uyt oprechte kennisse der saecke, blijkt hier uyt / (ghelyck wy gocht boven in t'lanck ende breedte hebben ghetoot) de Sectarisen, wanneer sy leeren / dat elck in sijn gheloove kan salich worden, bekennen dat de Catholijcken het waere ende salich-maekende gheloof hebben / waer uyt nootsaekelijck volghet dat sy selve dit niet hebben en kinnen / aenghesien dat de Sectarisen self inde fundamentele stucken (ghelyck sy die noemen) teghen het waere gheloove der Catholijcken reghel-recht strjden: Alsoo byngghen sy dan haer eyghen vormisse mede.

Hier tegen en kinnen de Sectarisen sich niet behelpen met de schryfture *Matth. 7. 1.* daer gheseyt wort: En wilt niet oordeelen, ende ghy en sult niet gheoordeelt worden: want hier wort alleenelijck ghesproken van een lichtveerdich, verkeert, ende ongegront oordeel: ghelyck den Dordrechtchen Bijbel selve bekent.

HET ACHSTE CAPITTEL

Wort onderfocht of de Sectarifen uyt kracht van hunne gront-reghelen niet en moeten leeren dat elck in sijn gheloove kan salich worden.

Dese questie heb ick hier / voor t'leste / noch willen byvoeghen / in ghewalle eenighe Sectarifen loochenen wilden dat sy van ghevoelen sijn / dat elck in sijn gheloove kan salich sijn.

Doch schoon sy dit dupsentmael loochenden / ick segghe nochtans dat sy nootsaeckelijck van dit gevoelen moeten sijn uyt kracht van hunne gront-reghelen.

Voor eerst (om alleen te spreken van de heidenbaechse Sectarifen, en Catholijcken) indien elck in sijn gheloove niet en kan salich worden / soo moet dan een van beyden verdoemt worden / maer de Sectarifen, volgens hunnen gront-reghel / en moghen noch niet er herten / noch niet den monde niet verdommen / soo moeten sy dan nootsaeckelijck / of nietter herten / of niet den monde belijden dat elck in sijn gheloove kan salich worden. **M**isschien sullen sy seggē dat sy sich houden in t'midden / en dit vonnisse lachten aen Godt: **M**aer ick toone datse dit niet en konnē / noch mogē doe: want daer de schriften klaerlijck uyt-spreect / daer moeten sy die leerings / als wesende het woort Godts / achter-volgen / ende en moghen sich niet houden in t'midden: maer den **A**postel Paulus, **I. Cor 6. v. 10.** seght met klare woorden en opentlijck / dat de Afgoden-dienaers hee Coninck-rijcke Gods niet en sullen be-erven, ende de Sectarifen en sijn niet alleen van ghevoelen / maer segghent t'ooch opentlijck op hunne preeck-stoelen ende in hunne schriften / dat de Catholijcken, afgoden-dienaers sijn / soo moeten sy dan nootsaeckelijck

staende houden dat de Catholijcken het Coninck-
 rijck Godts niet en sullen be-erven; want indien de
 Sectarisen dit niet toe en stemmen / maer sich houden
 in't midden / soo sondighen sy dan teghen de autho-
 riteyt van Schyftuere / de welke wyt druckelijck
 seght dat alle afgoden dienaers het rijcke Godts
 niet en sullen besitten / maer sy leeren dat de Catho-
 lijcken afgoden-dienaers sijn / soo moeten sy dan
 nootfaeckelijck tustemmen / om niet te sondighen
 teghen de autoriteyt vande Schyftuere / dat de
 Catholijcke het rijcke Godts niet en sullen besitten.
 Indien sy op de andere kant de Catholijcken veroor-
 deelen / soo stryden sy teghen hunnen anderen gront-
 reghel / te weten / datmen niemant veroordeelen en
 mach: wat hier ghemaect is sich in t'midden te
 houden sonder een of t'ander te doen ofte niet te
 veroordeelen / srijt teghen de autoriteyt van de
 schyftuere / te veroordeelen / srijt teghen hunne ey-
 ghen Maxime / soo moeten sy dan nootfaeckelijck
 houden dat elck in sijn gheloove kan salich worden, ofte
 moeten de schyftuere / ende hunne eyghen gront-re-
 ghels verwerpen.

2. De ghene die vooz eenen gront-reghel heb-
 ben dat het ghenoech is ter salicheyt enckelijck te
 ghelooven in Christum, moeten oock nootfaeckelijck
 leeren dat alle de ghene die soo een gheloof
 hebben / kunnen salich worden / al hoe wel sy / aen-
 gaende de Maniere van te ghelooven in Christum,
 verschillen: maer is seker dat alle de Christenen /
 soo ist dan seker dat alle de ghene die leeren dat dit
 gheloof ghenoech is ter salicheyt (ghelijck vele Secta-
 risen doen) oock moeten leeren dat alle de Christenen
 (hoe seer sy in de Maeniere van gelooven / verschillen)
 elck in sijn gheloove kan salich worden.

3. Alle de ghene die vooz eenen gront-reghel heb-
 ben dat het ghenoech is ter salicheyt te ghelooven
 de twaelf artijckelen / moeten oock nootfaeckelijck
 leeren

leeren dat alle de ghene die de twaelf artijckelen
ghelooven (schoon sy vde stuckendaer buypen ghe-
looven die niet de leeringhen van de andere niet o-
ver-een-komen) in dat gheloof konnen salich wor-
den: Maer alle de heden-daeghsche Christenen ghe-
looven de twaelf artijckelen / ergo de ghene die lee-
ren dat dit gheloof ghenoech is ter salicheyt / moe-
ten oock leeren dat alle de heden-daeghsche Christe-
nen (schoon sy in eenighe stucken / buypen de twaelf
artijckelen / vande leeringhen van andere verschillen)
elck in sijn gheloove kan salich worden.

Hier en vallen van gheene excusen voor de Secta-
risen als of sy niet en leeden dat elck in sijn gheloof
kan salich worden, want het blijkt uit hunne eyghen
gront-reghelen / dat sy dit nootsaekelijck moeten
leeren / ofte wel moeten hunne eyghen gront-regels
versaecken. Over sulcke alles blijft vast wat ick in
dit tegenwoordich schryft hebbe bewesen / te weten.

1. Dat het niet ghenoech en is om salich te wor-
den / enckelijck te gelooven in Christum, ofte de
twaelf artijckelen. 2. Dat oock de stucken / in de
welcke de Catholijcken, ende Sectarisen, buypen de
twaelf Artijckelen / teghen malkanderen strijden /
noodich ter salicheyt sijn. 3. Dat een van beyden het
waere ende eyrecht gheloof niet en heeft / vervol-
gens een van beyden in sijn gheloof niet en kan sa-
salich worden. 4. Dat de Sectarisen, die contrarie
moeten leeren / uit kracht van hunne gront-re-
ghels / tot Atheisterije vervallen. 5. dat het waere
gheloof by de Catholijcken alleen / ende niet by de
Sectarisen is / oversulckx dat de eerste / de tweede
moghen veroorzaken. Dit altemaal heb ick meest
bewesen uit de eyghen leeringhen, bemerkinghen,
bekenentisse, ende gront-reghelen vande Sectarisen,
soo motten sy dan dit teghenwoordich traetaet /
niet vollen monde my gantschelijck toe stemmen /
ofte moeten teghen hunne eyghen leeringhen, bemer-
kinghen, bekentnisse, ende gront-reghelen strijden /
dient

dien-volgens doek hun eyghen gheloobe verfaeken
als onghewont ende valsck / ende alsoo den lof ghe-
ben aende Catholijcken dat sy alleen het waere ende
oprecht gheloof hebben in t'welck m'n kan salich
worden.

Hier mede sluytende / wensehe ick dat de Sectari-
sen, ende alle andere dwael-gheesten / door de ghe-
nade Godts / tot dit waere gheloof moghen komen /
op dat het worde eenen schaep-stal / ende eenen
herder hier op der aerden / ende naemaels eenen
triumpherende ende verheerlijckte ghemeente in het
Coninckrijcke des hemels. Amen.

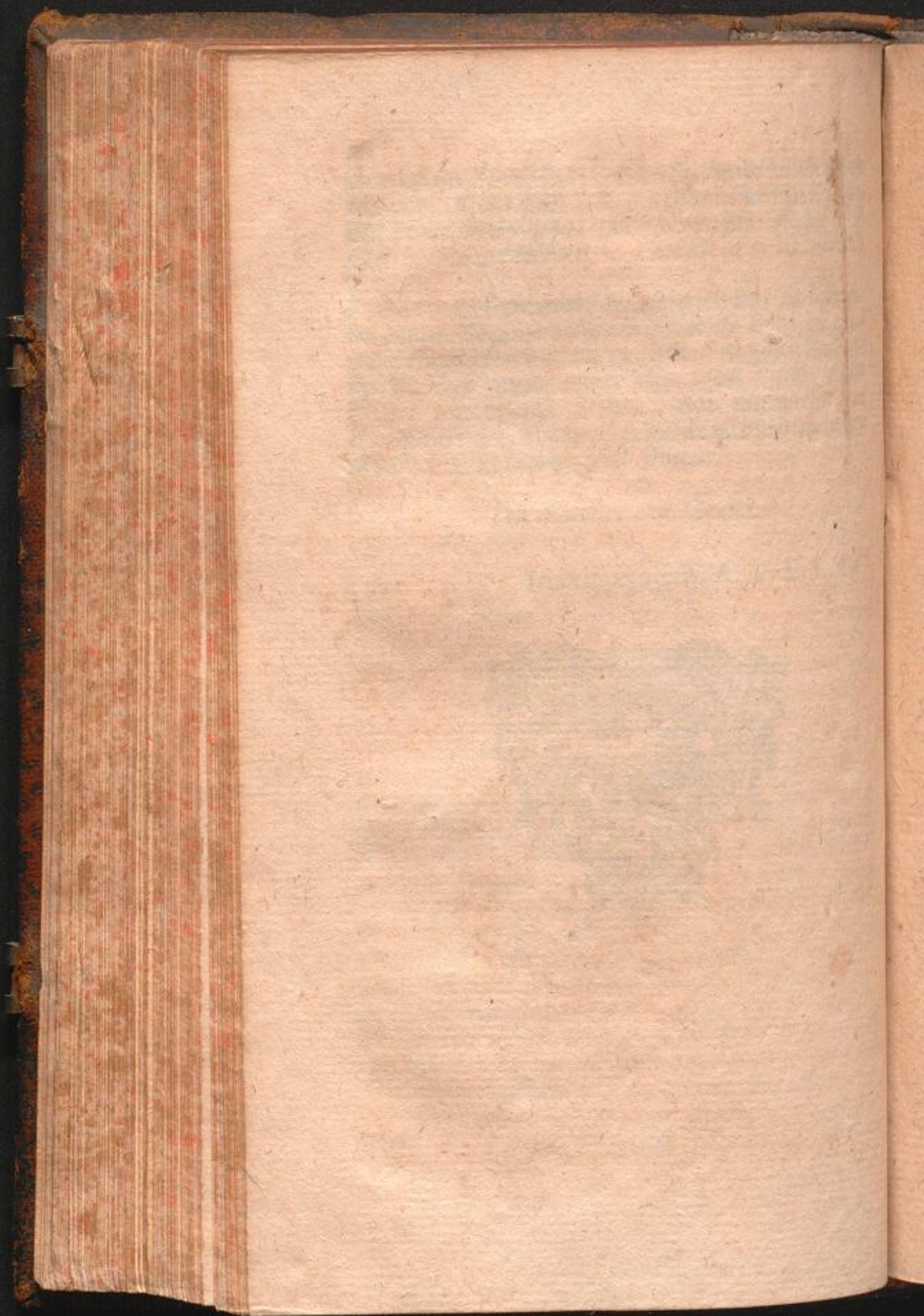
Tot meerder eere Godts.

Imprimi poterit. A. V. E. L. C.

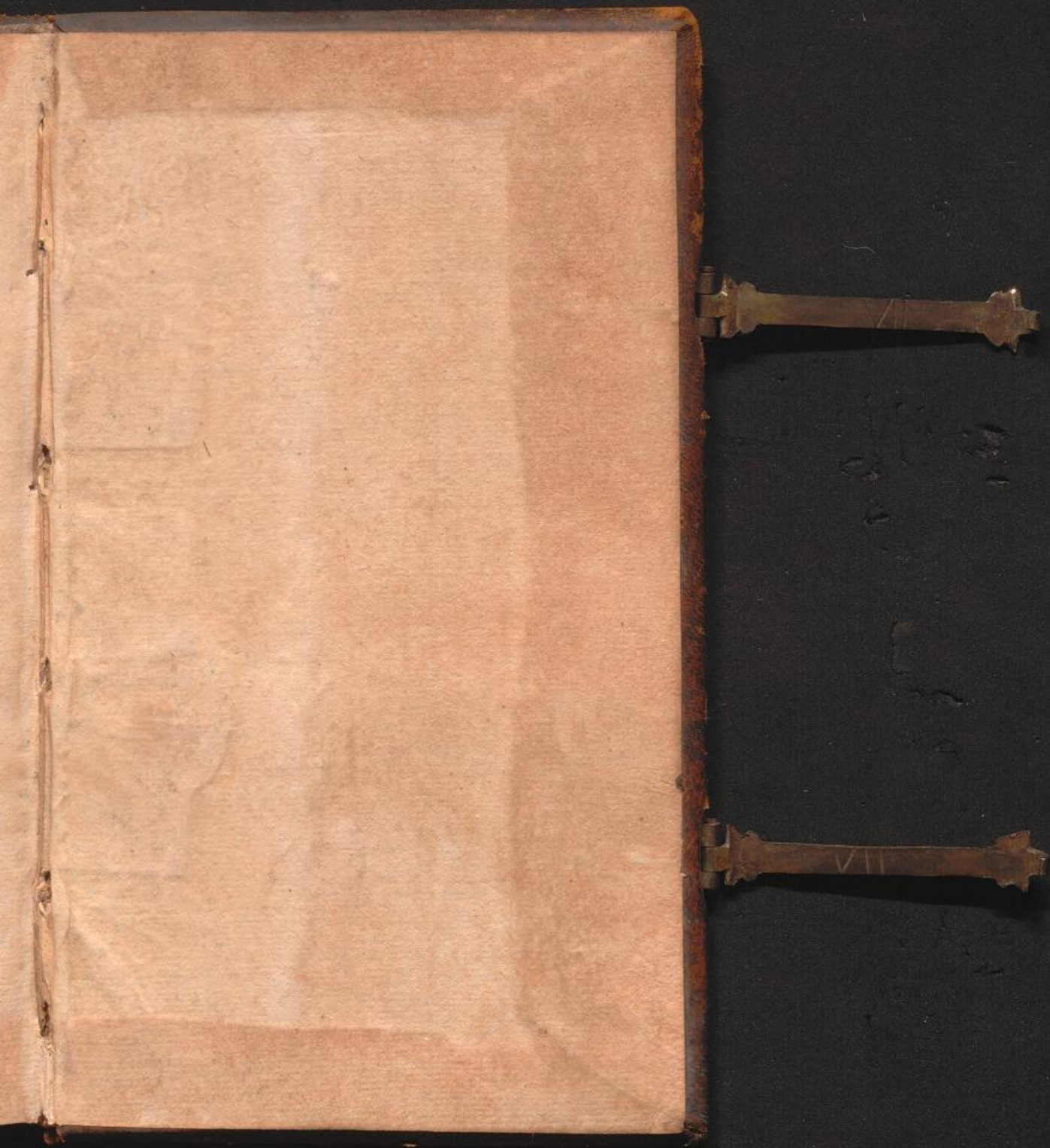
en
he
de
ich
ri-
he-
en/
nen
ene
bet

CONTROVER
P. HAZART

Th
6191